

Tore Bergstøl
Straumen i Nore
K r a v i k

Løssalgspris 25 øre
Nr. 9. — 3. årg.
Fredag 27. mai 1949

Advokat Trygve Wyller avslørt som hamstrer i okkupasjonstiden

Hadde et lager som en godt assortert landhandel

I dag har han fått i oppdrag å skrive Stavangers historie fra okkupasjonstiden. Fortiden er han opptatt med å „forebu“ historieskrivningen ved å forsvare o.r.sakl Ødegård, Sandnes, som har vært med på å forvalte bort 120.000 kr. i kjøpmann Erling Nygaards bo

... Det var på mange måter de i dag «gode» nordmenns samfunns-
ånd ga seg tilkjenne under okkupasjonen. Bortsett fra et flertalls
lakeitjeneste for tyskerne, har vi den kategori som i egoistisk grå-
dighet hamstret livsformødenheter i så stor utstrekning, at en masse
mangelvarer ble unndratt den lovlige-kontrollerte omsetning. ....

... Disse mennesker — viss tanker bare kretset om egen buk og
egget behov, ofret ikke sine medmennesker en tanke. Når bare deres
egne lader var fulle, kunne de med god samvittighet og tilfredshet
se på at andre led mangel. ....

Vi har kjennskap til at de «gode» nordmenn i dag forsvare de
store «nasjonale» hamstrere med, at det å stjele fra felleskapet og
så var en innsats i kampen mot tyskerne. Det er godt mulig at slike
argumenter ble tatt for god fisk i den første tid etter tyskernes
kapitulasjon. En har iallfall inntrykk av, at de mennesker som un-
der okkupasjonen satte det gamle slengord — skitt i Norge. Leve
Tyskland, som motto for sin livsførsel, er de som da nordmenn selv
skulle «styre land og rike» ålet seg lengst fram, og siden har vært
de ivrigste til å rope på hevn og dom over adnre.

AT SLIKE HAR KLART å
holde seg på maktens tinde, er
et bevis på at det norske folk
har mistet den for et folk meget
verdifulle egenskap — å kunne
sette tingene på den rette plass.
Den nakne og kalde virkelighet
er blitt fortrent i det norske
folks bevissthet. Lojalitet mot
samfunnet — mot hverandre, ble
av Londonpropagandaen utlagt
som en unasjonal gjerning. Og
de kvinner og menn i vårt folk
som lot seg lede av «stemmen
fra London» har vært med på å
fortrenge virkeligheten og der-
ved tjene tidens behov for å hol-
de sannheten nede.

Det er derfor ikke noe å und-
res på at menn som ligger un-
der for denne tidsperiodes psy-
kos er blitt utpekt til å gjennom-
føre maktthavernes planer på alle
områder.

OKKUPASJONSTIDEN vil bli
en mørk og ufin bolk i vår hi-
storie. Og det er derfor av aller
største betydning at de som skal
skrive denne historie — er folk
med den aller største respekt for
sannhet og sosial renslighet og
dertil er i besittelse av en lojal
innstilling til samfunnets rett-

messige krav til det enkelte in-
divid.

I alle landets kommuner er det
nå oppnevnt menn og kvinner til
å ta seg av denne okkupasjons-
tidens historieskrivning.

I STAVANGER ER ADVO-
KAT TRYGVE WYLLER blitt
betrodd dette meget viktige opp-
drag. Advokat Wyller er en kjent
mann i Stavanger, og det skulle
derfor være overflødig å komme
nærmere inn på ham. Men siden
hans medborgere har pålagt ham
et så ansvarsfullt arbeide, synes
vi at det er på sin plass at fol-
ket får nærmere rede på denne
manns opptreden som lojal med-
borger i den tid han nå skal gi
en samlet historisk framstilling
av.

Dessverre ble Wyller arrestert
under okkupasjonen, og derfor
blir meget av det som han kunne
hatt som selvopplevd i sin histo-
rie annen hånds beretning. Men
er viljen og evnen til stede hos
historieskriveren, vil kanskje det
te være en fordel.

DET SOM IMIDLERTID TA-
LER MOT DENNE MANN'S be-
fatning med all historieskrivning
er hans assosiale holdning under
okkupasjonen. Denne holdning

tror vi vil være en hinder for at
han kan holde virkelighet og
sannhet ut fra den forlorne ide-
alisering og generalisering, som
i så høy grad har klart å skape
et tabu omkring den falske vir-
kelighet.

En historie skal være sann og
objektiv, men en mann som Tryg-
ve Wyller er etter vår mening
ikke i stand til å skrive en slik
historie. Når vi hevder dette, er
det nok å henvise til at han har
bevist at han mangler den sam-
funnsånd og lojalitet som et indi-
vid har plikt til å vise felleskapet
i en vanskelig tid.

FOR Å BEVISE DETTE, er
det fra vår side nok å vise til
den rapport som politibetjent O.
S. Egenes ga politimesteren i
Stavanger den 2. desember 1941
om ransaking og beslag av ham-
strede varer i advokat Trygve
Wyllers sommerhus på Skiftun
i Ryfylke den 1. desember 1941,
hvor følgende varer ble funnet
og beslaglagt:

7 dresstøyer med forsaker,
12 stykker nye benklær, ma-
teriale til 3 telt, ca. 20 tøn-
ner poteter, ca. 3 tønner kål-
rot, 3 kasser kippers (303 styk-
ker), 67 literbokser kjøtt, 13
literbokser rogn, 27 literbok-
ser fiskehermetikk, 93 hele
bokser kondensert melk, 50 es-
ker leverpostei, 500 esker sar-
diner, 24 hele flasker oliven-
olje, 1/3 tønne saltet fårekjøtt,
ca. 20 kg. smør i krukker, ca.
15 kg. sukker, 3 kg. nøkkel-
ost, 11 stykker gjeitost, til-
sammen 33 kg., 1 boks kjeks
1,8 kg., 8 kg. risengryn, 3 kg.
grønne erter, 4 kg. gule erter,
5—6 kg. kokesjokolade, ca. 2
kg. kaffe, 2 1/2 boks buljong-
terninger, 1 boks kakao, 3 bok-
ser the, 3 store pakker Korn
Flakes, 2 store kartonger Gyl-
ne havrenetter, 6 pakker Gra-
pe Nuts, 4 pakker Kellogs, 7

pakker Sætre Spesial knekke-
brød, 1 kartong Sætre Spesial
knekkebrød, 11 pakker Blenda,
30 kg. Eger havregryn, 31 hes-
per ullgarn, 12 kg. såpepulver,
30 kg. såpespon, 1 kasse toa-
lettsåpe, 1 eske håndsåpe, 5
stykker spekepølse, ca. 10 kg.
1 skinke, ca. 15 kg., 1 svine-
ribbe ca. 6 kg., 1 spekelår, 1
kasse svisker, 12 kg., ca. 150
liter petroleum på jernfat, 3
glass rulltobakk og ca. 150 kg.
mais.

VED SIDEN AV DENNE
MANGEL PÅ ANSVAR overfor
felleskapet, har advokat Wyller
for ikke så lenge siden, lagt fram
nye beviser på at han mangler
de nødvendige forutsetninger for
å kunne skrive en upartisk og
helt sanntru beretning om okku-
pasjonstidens mange hånde fore-
teelser. Vi sikter i denne forbin-
delse til hans store forsvarsskrift
for o.r.sakfører Ødegård, Sand-
nes.

... En mann som kan få seg til å
«forsvare» o.r.sakfører Ødegård,
der etter foreliggende opplysning-
er skal ha vært med på å «for-
valte» bort en formue på 120.000
kroner fra grosserer Erling Ny-
gaards bo, er i all anstendighets
navn ikke skikket til å kunne
skrive historien om en så van-
skelig tid som okkupasjonstiden
i Norge.

Politibetjent O. S. Egenes og de
andre som var med ham på den-
ne undersøkelse etter hamstre-
de varer ble dømt for dette. I
retten forsøkte Egenes å legge
fram denne liste, men han fikk
ikke komme fram med den. Det
er forståelig. Stavanger ville
selvsagt ikke være tjent med at
en andre steder i Norge, fikk re-
de på at mannen som skal skrive
Stavanger bys historie fra ok-
kupasjonstiden er en så assosi-
alt innstilt herre som advokat
Trygve Wyller.

Revisjon av rettsoppgjøret

Av høyesterettsadvokat Gustav Heber

Juryloven ønsker ingen tiltalt dømt, med mindre der foreligger så avgjørende bevis for hans skyld, at minst 2 tredjeparter av de menn, som har å avgjøre skyldsspørsmålet, drister seg til å erklære ham skyldig. Ved lagmannsrett kreves der endog mere enn 2 tredjedels majoritet. Dette kan ikke ved tilbakevirkende love endres til skade for tiltalte. I saken mot Reidar Haaland fant av 11 dommere de 4, at innmeldelse i Nasjonal Samling ikke var stridende mot straffelovens paragraf 86. Hadde spørsmålet her foreligget rent og klart, slik at Haaland ikke var blitt satt under tiltale for annet enn hans innmeldelse i Nasjonal Samling etter 9. april 1940, burde han vært frifunnet, ti når 4 dommere stemte for frifinnelse forelå der ikke 2 tredjedels majoritet for en feldende dom i sin helhet. De 7, som stemte for domfældelse, burde tatt det standpunkt, at når de ikke oppnådde minst 2 tredjedels flertall for sitt syn på saken, skulle de bøy seg for jurylovens ønske om ikke å se noen tiltalt domfelt med en mindre majoritet. Som stridende mot lovens ånd kan den trufne avgjørelse ikke danne noe prejudikat for domfældelse av personer, som ikke settes under tiltale for annet, enn at de etter 9. april 1940 har un-

latt å melde seg ut av Nasjonal Samling eller for at de etter dette tidspunkt har meldt seg inn deri. Tvertimot er denne plenumsstemming et prejudikat for deres frifinnelse, da det er det, og kun det, som i analoge tilfelle stemmer med lovens ånd. — Haalands synderegister var forøvrigt så stort, at om hans innmeldelse i Nasjonal Samling ikke var blitt tatt med i tiltalebeslutningen, hadde dette neppe øvet noen innflytelse på straffutmålingen, men siden den er blitt tatt med og 4 dommere frifant ham på det punkt, er dommen over ham blitt et prejudikat også for andres frifinnelse, når ikke minst 2 tredjedels majoritet foreligger for fældelse. Noen formell ny saksbehandling eller gjenopptakelse av allerede pådømte saker likeoverfor personer, som kun er dømt for eller har fått mulkt for medlemskap eller innmeldelse i Nasjonal Samling, vil ikke være nødvendig. Det kreves kun, at påtalemyndigheten trekker den riktige konklusjon av de 4 dommers dissenterende votum i Haaland-saken, og deretter sørger for at alle får den oppreisning, de har krav på overensstemmende med jurylovens ønske og ånd.

Oslo, 10. mai 1949.

Gustav Heber.

Parolen om utmeldelse av Lærersambandet i 1943 ble hemmeligholdt for de som skulle ha den.

De lærere som på grunn av vennskap fikk «parolen» og meldte seg ut i 1943 er betraktet som «rette brødre»

Fru Sky ble enstemmig frifunnet.

Lektor Tollef Marcussen forklarte som vitne i saken mot fru Sky bl. a. i fl. «Romsdalsposten» nr. 115:

I 1943 sendte vitnet en utmeldelse på en blankett han fikk gjennom lektor Berntzen som igjen hadde fått den fra Heier. På spørsmål fra fru Sky bekrefter vitnet at det ble gitt beskjed om at Sky's ikke skulle få denne formularen.

Dette korte og enkle utdrag av lektorens vitneprov åpenbarer den kynisme hvormed «lærefronten» arbeidet. De som var kamerater og omgangsvenner med lederne, skulle få anledning til å sende en utmeldelse av Lærersambandet og bli betraktet som «gode nordmenn».

Derimot skulle de som ble betraktet som farlige konkurrenter til overordnede stillinger, holdes utenfor, for at de skulle

kunne utropes som «averdige» og således ikke kunne konkurrere.

Etter dette forferdelige renkespill som nå vitterlig er drevet, må vi si at det hele tjener lærerstanden til skam og vanære.

Og de som på denne måte har fått framstående og overordnede stillinger i Kristiansund og mange andre steder, bør settes på sin rette plass.

«Lærefronten» må etter dette ha vært en sammensvoren kamarrilla med en eneste oppgave å tilrive seg all makt i skole og departement når freden kom. Det har vært deres patriotiske og nasjonale oppgave.

Men fy for en virksomhet!

Lærerinne fru Sky ble enstemmig frifunnet i Kristiansund byrett.

Bredden i landssvikoppgjøret.

Høyesterettsadvokat Arntzen var for en tid siden ute i avisen og fastslo at brekken i landssvikoppgjøret var absolutt passende etter hans mening. Det er bare det uheldige ved det at disse N.S.-medlemmer blir kalt for passive, noe som ikke passer ham. Nei, det er naturligvis nok så på tverske dette for de dømmende, som trenger å påberope seg direkte bistand til fienden. Men det ser ut som de greier seg fint allikevel, selv om det gjelder alle de uvrksomme N.S.-medlemmer, som ingen skade har gjort landet. De straffes ubønnhørlig alle fordi de har vært oppført på medlemsliste til N.S. (Dansk Papirmedlemmer som ikke straffes). Det er deres forstand som er blitt straffbar og Deres medlemskap blir til en æreløs handling. Fordi de ikke forstår dette, må de straffes og gjøres æreløse og insolvente.

Forstanden ja, hvorledes skal dette med «forstanden» forstås her i landet. Hvorledes er det med forstanden til hr. Nygaardsvold. Han som var landets førsteminister og sikkert har den største skyld for all den elendighet, som brøt inn over vårt land under krigen. Hans store ansvar blir ikke gjort gjeldende, men frikjent fordi som det heter «han forstod ikke bedre». Ja, ikke bare det men han blir bevilget årlig æresgave på kr. 12.000 for sitt uforstand. Ja forstå det den som kan. Enn denne hr. Koth da, som var utenriksminister på samme tid og en slags kontakt med fienden skulle han også ha. Men han gikk med telegram om fiendens anmarsj gjemt i sine nøytrale lom-

mer og lot stortinget lenge være i uvitenhet herom. Det så ut som han ville gi dem tid til å fullføre smørinnblandingen, så det var i orden til tyskerne gikk i land. Har ikke han også gjort seg fortjent til æresgave? «Storviltet» kan gjøre den skade det vil. Deres uforstand dekker alle skadelige handlinger, ser det ut til. Altså jo dommere jo bedre selv om det gjelder landets ve og vei.

Har en vært så heldig å lese hr. Langelands nye bok «Dømmer ikke» som er et lite gløtt inn i sannheten begynner en å forstå bedre dette med «forstanden» her i landet. Man kan der se på eksemplet: Olava fra Gudbrandsdalen, som en kort tid stod på en medlemsliste til NS. Hun visste ikke å ha gjort det minste til skade for landet eller gjort seg skyldig i noe, som kunne være til direkte bistand for fienden. Men hun ble stilt for retten og pålagt, at hun skulle forstå det fryktelige og svikaktige hun hadde gjort ved å stå på listen. Det hjalp ikke, hva hun forsikret om sin gode tro og uskyld. (Hun hadde ikke engang solgt egg til tyskerne for 2 kroner stykket som mange andre.) Men tross alle forsikringer blir det protokollert og påduttet henne, at hun skulle «forstå» det svikaktige hun hadde gjort. Og dette var grunnlag for straffedom for henne. Rettferdigheten var skjedd fyldest?

At en straffer de som virkelig har gjort straffbare handlinger som torturert og drept og mye annet, det er på sin plass. (Kfr. advokat Kjeskovs Rettsbelæring.) Eksempelvis den som har solgt sement til fienden får straff, mens de som har bearbeidet sementen for fienden, alle de hundre tusen arbeidere i dette land

(Forts. side 8).

FORLIK JER!

Av Ivar Frihaug Osa

Vi har et klassisk uttrykk som lyder slik, at «Et hus som blir splidaktig med seg selv står for fall». Hva skal man da si eller tro om et «hus» som blir «splidaktig» før grunnmuren er lagt? Det kan vel helt enkelt ikke bli noe hus i det hele tatt. —

Nei, er det noe som vi nu trenger, så er det enighet. Det må vi alle være klar over. Noen bygging av små «skur», som blåser overende ved den første påkjennning fører ikke fram. Altså ærede herrer: Forlik Jer! og det jo før jo heller. Alle vet hvem jeg sikter til.

Så må det være en bydende plikt for enhver av oss, etter evne å støtte opp om «8. Mai», så vårt bindeled kan bli så sterkt som mulig. Det viser seg at redaktøren har sine meningers mot, så alt er i orden fra den kant.

Så er det en annen ting jeg med det samme vil peke på, så spørsmålet kan komme under overveielse:

Av Norges befolkning er ca. 1/5-del knyttet til og interessert i det verdenskjente, såkalte «rettsoppgjør». De, innen denne folkegruppe som har fått beholde stemmeretten, går og teler på knappene over spørsmålet om hva de skal gjøre med den til høsten. Noen tar sikte på «et nytt styre», med særlig lenbukk

på statsråd Gundersen. Andre mener at triumviratet Keilhau—Nygaardsvold—Solem fortjener de må få nyte gleden av sitt klassiske verk, «Landssvikanordningen», og følgelig «sitter hjemme».

Men nu viser det seg, at der også åpnes en tredje utvei, og den mener jeg de må nytte. Samfunnspartiet vil nemlig gå til valg, og i følge sitt programutkast vil de som første post vedrørende «Rettsoppgjøret» kreve

«At kongen oppnevner en kommisjon, bestående av nøytrale rettslærde (svenske og schweitsiske), med det mandat å undersøke lovligheten av det norske rettsoppgjør i relasjon til den norske Grunnlov, straffelovens § 86 og de internasjonale forpliktelser som Norge på forhånd hadde undertegnet og forpliktet seg til å overholde».

Se, dette er jo nøyaktig som det skulle være tatt ut av vårt eget «program». Det er bare den hake ved tingen, at en slik «kommisjon» kommer Kongen aldri til å utnevne, enten det blir Gerhardsen, Lindebrække eller — Lavik som blir regjeringssjef. Den må vi nok selv besørge «utnævnelsen» av. —

Men bare det at forslaget blir fremsatt og nedstemt har stor interesse. Derfor dere med stemmerett: Hjelp til at Sam-

funnspartiet får en så sterk gruppe i Stortinget som bare mulig.

Ivar Frihaug-Osa

8 MAI

Redaktør og utgiver
NILS VIKDAL

Kristiansund N. Box 41
Telefon 1230

Bladet utkommer 2 ganger i mnd.

Abonnementspris
kr. 3.00 pr. kvartal.

Pressen.

Det er et ord som sier at et hvert folk har den presse det fortjener. Og rett betenkt ligger det nok en sannhet i dette. — Litt av en sovepute og en beroligelse for samvittigheten hos dem som har pressens makt i sine hender, og ennå mer en bekræftelse på at folk og presse hører sammen. Nettopp derfor er det så tragisk å se, hvor uniform pressen er i dag. Vi har med overlegg ikke sagt at den er ensrettet, for det smaker av forholdene østenfor jernteppet. Men den er ensminded, og den har valgt sitt enten — eller og skriver deretter. Samtidig står pressen som en mur om sine egne interesser, og den sørger omhyggelig for å avverge et hvert trompetstøt, som kan få denne muren til å vakle.

Da den tyske okkupasjon ble avsløst av de alliertes, ble presserøstene like enstemme som under de fem års ensrettelsesforsøk. De aviser, som var blitt stanset under tyskernes herredømme for å opprettholde ro og orden eller for å rasjonalisere og rasjonere papiert, sprang fram i dagens lys og stemte i det nye kor sammen med de aviser som hadde overlevet okkupasjonen og tjent grove penger på den. De første sang ut i hevn og hat, de andre dels av en forståelig frihetsfølelse og dels for å døyve alle anslag fra dem, som kunne ha noe å innvende mot den profitorvirksomhet, som vitterlig ble drevet av mange. Helt smertefritt gikk det imidlertid ikke. Det ble en gransking og en prinsipiell prosess, men etter det kommer der så en «minnelig ordning» av økonomisk art for dem, som skuffet penger inn i okkupasjonsens år, da folk hungret etter aviser og da disse mer enn noensinne var bindeleddet mellom administrasjonen og folket. Denne «minnelige ordning» skal etter hva vi hører være avsluttet innen 1. juli. Ja, vi hører det, for det står ikke i avisene, hva de har betalt eller skal betale for sin virksomhet under krigen. De, som måtte stanse, har nå imidlertid begynt å skumle, og en av dem sier, at «publikum har krav på å få vite, hvor rimelig de norske aviser vil kunne regne med å slippe fra det, hvis de gjentar eksperimentet.» — Men la oss nå ikke glemme, at folket — leserne — er trett av de evindelige oppgjør, og det regner vel også avisene med, slik at de kan la sitt private jern-teppe forbli nede.

Vi er bare interessert tilskuer til det som skjer. Vi har ingen

En ekte slarvsak for retten i Kristiansund

Kaare Fostervold dikterte en lærerinne 1 års lønnstap på slarvfylte og oppkonstruerte premisser

En lærerinne ved den høyere skole i Kristiansund, fru Johanne Sky, ble suspendert med full lønn i 1945. Kirkedepartementet — Kaare Fostervold — forsøkte å diktere henne et års lønnstap fordi hun hadde vært en samvittighetsfull og påkroppfylende lærerinne i okkupasjonsstuden. Men det ble ikke godtatt.

Fru Sky opptok arbeidet i skolen, men vedtok ikke noe diktat. Hun reiste sak mot Fostervold — departementet — og denne sak har nå vært for byretten.

Det kom fram enkelte ting av landsomfattende interesse.

Et vitne lektor Worm Elide (årets 17. mai-taler i Kristiansund) forklarte at han i 1942 da spørsmålet om utmeldelse av lærersambandet kom opp, sammenkalte et møte av kollegen — de som hadde protestert — og ba dem overveie saken nøye. Han hadde framholdt at tyskerne godt kunne skyte en del lærere og tvilge sin vilje gjennom. Særlig hadde han appellert til familiheforsegere. Selv hadde han ikke protestert, men unnløt å heve lønn en tid. Det var også vitnet som ved

fortid å skjule, ingen profitorvirksomhet å betale for. Vi arbeider for åpenhet og sannhet, for det virkelige frie ords uavhengighet av private interesser og særhensyn. Vi mener derfor, la dem bare løpe sin vei, for de har ikke gjort mer enn de etter vår mening plikttet. De holdt det gående for den billigst mulige pris både for seg selv og leserne. Livet skulle leves også her hjemme, og et meddelelsesmiddel i norske hender var tifold å foretrekke for offisielle okkupasjonsaviser. Det bør man ikke glemme, når de selv-samme aviser i dag håner og besudler dem, som gikk i brodden for dette syn. Statens anklagemyndigheter har moralsk sett intet å skulle ha sagt i denne sak. De og deres foresatte rømte med halen mellom benene og svarte ikke engang, da pressens organisasjoner loyalt ba om direktiver for sin fortsatte virksomhet. Og leserne — de sluttet mannjevt opp om sine aviser, de forstod vanskelighetene og tenkte sitt.

Men er det slik i dag? Vi spør, fordi vi tror, at avisene under-vurderer sine lesere og er for lite i kontakt med massene. De driver kontorjournalistikk og vet ikke hva der i dag foregår blant sine egne lesere. Og følgen er, at folket i dag ikke har den presse, som det fortjener.

Det er en av årsakene til, at vi har reist vår frie presse, uavhengig av okkupasjonsmentaliteten, uten fortid og med det klare mål å bevare menneskerettene og dermed bringe frisk luft inn i etterkrigstidens åndsfattigdom og lummerhet.

en eksamen på Tingvoll fant fram de stykker i bladet «Deutsche Zeitung» som fru Sky eksaminerte etter og ble anklaget for. Lektor Worm Elide er et av de greieste vitner vi har hørt i noen lærersak. Han er medlem av Arbeiderpartiet og har ingen vanskeligheter hatt etter okkupasjonen.

Etter vitneavhøringen var det klart at også denne lærersak var kommet i gang på grunn av ondssinnet slarv, som Kaare Fostervold har latt seg tute ørene full av. Det er den alminnelige mening at lektor Heier i 1945 førte an i den nye lærerstriden i Kristiansund sammen med Kaare Fostervold og noen andre beinjegere. Selv oppnådde Heier å fungere som rektor en tid, — men forlot senere byen.

I saken mot fru Sky forelå forøvrig et dokument som vakte oppsikt. Det var et dokument undertegnet av de fleste av personalet ved den høyere skole, hvor det uttales at hun har tapt både kollegers og foreldres tillit. Underskrivnerne erklarte i retten forøvrig at det ikke var ment slik. Ved nærmere eksaminasjon om dokumentet viste det seg til alles forbauselse at det var en politimann som var kommet på lærerværelset med skrivelser i 1945 og hentet underskrifter på den.

Etter dette må vi gå ut fra at det var politiet som hadde laget erklæringen om kollegenes og foreldrenes tapte aktelse. Byen hadde på den tid en meget krisebetont politimester, men tilfellet viser hvordan bevis skaffes i en politistat.

I dag ville nok den slags ikke kunne foregå heldigvis. Vi er kommet inn i mere normale forhold. Politiet har ikke lenger til oppgave å drive politikk. Men vi må alltid være på vakt mot den slags. Som bekjent finnes det en del mennesker som tilsynelatende er blitt friske etter en sykdom, men plutselig får et tilbakefall.

«Politierklæringen» vil gå inn i den nye lærersaks lumre dokumentmappe som en verdiløs, om enn tidstypisk lapp papir.

Som aktor i denne sak var sendt o.r.sakfører Sundt fra Oslo. Han var godt inne i Kaare Norums og Kaare Fostervolds tåkede dogmatikk som vi kjenner fra Wilhelmsen-saken, hvor han også var aktor. Men denne lærer forlangst omstyrtet av Høyesterett, hvor Wilhelmsen ble enstemmig frifunnet.

Vi undrer oss over hvor lenge Kirke- og Undervisningsdepartementet vil fortsette å fremme de Fostervoldske slarvsaker for domstolene.

Syndebukken.

Velsignet det å se seg uten skyld!
Å stå der streng og gammeltamentisk
og med Guds egen finger — helt autentisk
peke syndebukken ut i ørkenen.

«Forbløffende iakttagelser»

Redaktør Henning Storm gir i sin interessante artikkel «Tyskerne og den norske hjemmefronten» (i Morgenbladet, nr. 109) uttrykk for overraskelse og forbauselse over at «de fleste tyskere som var i Norge under krigen ikke har hatt en anelse om at det ovenhodet eksisterte en undergrunnsbevegelse», og at tyskerne ikke har merket noe til «isfronten» i landet.

For alle oss som i okkupasjonstiden bodde og arbeidet i de brede bygder, er imidlertid disse opplysninger ikke av sensasjonell art. Saken er nemlig i all enkelhet den at det praktisk talt ikke eksisterte noen «undergrunnsbevegelse» eller «isfront» i bygdene så lenge tyskerne befant seg i frihet der. Befolkningen — og ikke minst arbeiderne — pleet den hyggeligste og mest konservative omgang, privat og i fest, med tyskerne. Det er derfor ikke underlig at så mange tyskere fremdeles i dag gir uttrykk for trivsel og glede i forbindelse med sitt opphold i Norge.

«Undergrunnsbevegelsen» og «isfronten» oppsto først «for alvor» da tyskernes nederlag var et faktum. Da kom de tilsynelatende fram på «den riktige siden», at for mange av dem som bare kort tid i forveien hadde vært tyskenes omgangsvenner og drikkebrødre — de såkalte «ettermiddagspatrioter».

Jeg skjønner ikke hvor redaktør Storm kan ha oppholdt seg i okkupasjonstiden, når han — som det synes — ikke har kjenneskap til dette faktum. Til tross for at han har arbeidet intensert med dette problem, antyter han ikke med en stavelse at kanskje Ola Nordmann selv i atskillig høyere grad enn «dr. Goebbels ånd» er årsaken til tyskernes oppfatning av Norge og nordmennene.

Redaktør Storm fortjener imidlertid takk for sine — som han sier — «forbløffende iakttagelser». Det er den første begynnelse til å få sannheten fram — også på dette område.

Kapp, 13. mai 1949.

Hroar Hovden

A flå den gyldne bispekåpen og slå en hvirvel med den gjennom luften
til bortvift av den fæle bukkesduften,
så brystet svulmer fritt bak ordenskorset.

Men se som bukkeryggen suger ned!
Magen soper slunken langs terrenget,
dyret virker flatt og nifst forlenget
der det drar seg gjennom ørkenødet.

Mon en syndebukk kan overleses — —?
Spredte røster vekkes — nære, fjerne.
Pass nå opp, herr bisp, for dyrevernet!

M. H.

Med saks gjennom dagspressen

Under «Ordet fritt»

i Adresseavisen skriver G. bl. a.:

Jeg har ikke hatt noen befattning med NS, men jeg reagerte over den rettsmentalitet som kom til uttrykk etter frigjøringen. Det er forståelig at den alminnelige mann var desorientert på grunn av manglende kjennskap, men for de styrende som satte dette i scene er det ingen undskyldning, for de hadde kjennskap til folkeretten, kapitulasjonen og grunnlovens bestemmelser m. m. De få som holdt hodet klart ble ikke hørt. Stortparten tutet med de ulver de var sammen med. Aviser kringkasting har vært full av omtale om A-pakten og dens ideologiske grunnlag som er et motvekt mot maktene bak jernteppet som krenker menneskerettighetene. De styrende her i landet burde lutte sitt eget teppe litt også.

En annen innsender

under merket O. skriver bl. a.:

Titt og ofte sier justisministeren og andre at det har gått bedre enn de hadde ventet med gjeninntakelsen i arbeidslivet. Det er et spørsmål om de hadde ventet så særlig meget. — Erfaringen taler imidlertid et alvorligere språk. Vi ser over alt hjem som er knuget ned i fortvilelse og misnøye, og selv om mange i dag får det daglige utkomme på en eller annen måte så ligger framtiden og framfor alt alderdommen som en mare over dem. Vi må i denne forbindelse huske at stortparten før var gode og trygge hjem.

«Det var ikke slik vi mente det,» proklamerer en av landsskikningsansvarlige fedre, advokat Sven Arnzen i Aftenposten. Dette burde han ha tenkt litt mere på da han skrev anordningen, og ikke minst da han i de første år etter krigen la grunnlaget for dens praktiske anvendelse.

Denne blandingen av skryt, skyggelegging og forsoning som disse alvorlige problemer blir møtt med av de ansvarshavende, tjener ikke til løsningen av dem — tvertimot — og det er kanskje også hensikten. I det samme blad leser vi et intervjue med riksadvokat Auli. Han sier bl. a.:

Etter de statistiske oppgaver som etter hvert kommer inn over behandlete saker, kan det enkelte steder se ut som om progressjonen er blitt for langsom i den senere tid. Det gjaldt å undersøke hvilke forhold som er årsak til dette.

Forklaringen viser seg dels å være den, sier riksadvokaten, at det ofte er store og kompliserte saker som står igjen. Svært mange av dem bygger på en eller annen sær egenhet. Dette gjelder såvel økonomiske landssvikere som de alminnelige sakene. Enkelte steder kan det nok også ha sitt å si, at man er blitt veldig trett av rettsoppgjøret og til dette kommer så at sakførere og dommere, som gjennom flere år har måttet sette til side andre oppgaver på grunn av landsviksakene, nå synes, at de må begynne å ofre seg for det som delvis har måttet forsvømmes.

— En skulle vel nå være kommet så langt at en har fått et samlet overblikk over virkningen av rettsoppgjøret?

— Virkningen er det ikke lett å si noe om akkurat i dag. Helt rettsoppgjøret må nå registreres på en annen måte enn ved rent tallmessige oppgaver. Jeg tror nok det blir nødvendig at man går til en helt planmessig registrering etter kriminologisk mønster, med detaljerte data om alder, forhold og forutsetninger, så man på vitenskapelig måte kan forsøke å trekke konsekvensen av rettsoppgjøret. Et rettsoppgjør er aldri noen ønsket ting, og der hvor det må gjennomføres virker det som en naturkatastrofe.

Justeringer av dommene foregår i økende utstrekning, sier riksadvokaten videre. Det pågår til enhver tid individuell behandling av hver enkelt sak hvor det påkom på

urimelige avgjørelser. Her som andre steder lar man også humane hensyn komme inn.

Eidsiva lagmannsrett

har avsagt dom i saken mot den tyske standrettsdommeren, dr. jur. Rudolf Schiedermair. Påtalemyndigheten hadde innstillet ham til livsvarig tvangsarbeid, men retten frifant ham i de fleste punkter og dømte ham til fengsel i to år og en måned.

Korsfest, korsfest-organet framfor alle andre — Dagbladet — kommenterer dommen således:

«En må si at dommen i høyeste grad er oppsiktsvekkende, og vanlige folk vil vel si at gongongen reddet Schiedermair, dvs. en spekulerer på hva dommen ville ha vært hvis han hadde kommet for retten umiddelbart etter frigjøringen.»

Vi er bange for at Dagbladet her er kommet i skade for å si den uhyggelige sannhet. Dommen i den første rusen er bortenfor alle land, og det er på høy tid at myndighetene begynner å komme til fornuft. Riktignok har justisministeren forsikret at der ikke vil bli gitt noe amnesti, men vi går ut fra at stortinget ikke er så blind som han, og at det heller sjalter ham ut enn å la verden bli vitne til den fortsatte galskap.

Myggen og elefanten

«Gula Tidend» skriv (7. mai 1949):

Me har nektet å tru at biskop Berggrav i april 1940 lot seg nytta av tyskarar og nazistar til å gå med «roper» oppe på Ringerike for å ropo heim soldatar (eller frivilljuge) som heldt seg der oppe i skogen.

Jemvel då me såg attgjeving av Berggrav med roperten no etter krigen, meinte me at det måtte vera eit nazistisk fakesk.

Etter Berggravs vitneprov i Lange-land-saken har imidlertid «Gula Tidend» sett seg nødt til å tro, og bladet skriver:

«Men no segjer han det med eigne ord», — og så gjengir G. T. det telegram som NTB sendte ut om det Berggrav sa som hovedvitne.

Til dette knytter så G. T. følgende bemerkninger:

Og so kom ymse vitne og fortalde korleis dette hadde bore til. Det er ikkje til å tru at ein mann med so sterk personleg sjølvstende-kjensle som biskop Berggrav kunne få seg til å fare slik som ein dummepeter.

Det er berre so altfor sant at det stundom i rettsoppgjøret er slla mygg og slukt elefant.

Et eksempel til etterfølgelse

I en liten bygd er det innsamlet kr. 700 til aksjer i A-S 8. Mai. Vi retter herved en hjertelig takk til alle som har bidratt til det gode resultat i Finsland.

Redaktøren.

Det var mange lyspunkter ved det atheniensiske folkestyre omkring 400 år før vår kristelige tidsregning. Et av dem var, at folket hadde så pass mye forstand, at det forstod at Perikles hadde forstanden.

Det forhindrer ikke at hans styre var et maskert enevelde. Men bare folkestyrenavnet er der, finner folket seg i det utrolige. Slik var det dengang, og slik er det vel også nu. Et flertalldiktatur er bare en annen form for det samme.

Juridiske spørsmål og svar

Var ansatt som ligningssekretær i 1937, var i stillingen til mai 1945 da jeg som medl. av NS ble arrestert. Fikk dom samme år, men ble ikke fradømt stillingen, heller ikke fradømt retten til å inneha offentlige stillinger — Rettighetstap 1 og 2. Er heller ikke oppsagt av herredet.

a. Kan jeg kreve lønn for den tid jeg var fraværende i konsentrasjonsleir ca. 3 år?

b. Eller for oppsigelsestiden — 3 mndr.?

c. Kan det i tilfelle være til noen nytte å gjøre krav gjelden de som forholdene er m. h. t. «rett» for forhenv. NS?

Svar: a. besvares med NEI. Spørsm. b. likeså, idet suspensjon overflødiggjør oppsigelse. Spørsm. c. bortfaller dermed.

Vi har etter krigen fått positiv lov om disse ting. I utrenskningsloven av 19. juli 1946 nr. 14, paragraf 5, jfr. pgr. 2, står det at den person som var ansatt før okkupasjonen ikke har krav på lønn i suspensjonstiden. Loven korresponderer med tidligere gitt forordning av samme innhold.

9. mai 1945 ble jeg arrestert som NS-medlem og straks etter kom et par mann til mitt hjem og forlangte mine jaktvåpen utlevert, og min kone leverte dem uten videre mine våpen.

I 1946 henvendte jeg meg til lensmannen for å få mine våpen igjen, men tross lensmannens ettersøking var og ble våpnene vekke. En politimann rådet meg til å sende erstatningskrav til politimesteren. Dette ble gjort den 10. november 1948, men til i dag har jeg ikke hørt eller sett noe til våpen eller erstatning.

a. Hvem er ansvarlig for geværene?

b. Hva skal det videre gjøres?

Svar: a. Ansvarlig er i første rekke de som fikk utlevert geværene. Det er ikke opplyst om det var politi, hjemmefront eller uansvarlige elementer. I de to første tilfeller skulle staten ved Justisdepartementet prinsipielt være erstatningsansvarlige når våpnene senere ikke kom til rette. Foreldelse etter 3 års frist kommer neppe inn. Den må løpe fra den tid da eieren ble på det rene med det erstatningsbetingende forhold. Sp. b. Vanlig vei er å framsette krav overfor Justisdepartementet via det stedlige politi. Men dessverre pleier departementet etter den hittidige erfaring å avvise slike krav. Eieren tvinges da til å reise sak. Om våpnene har den verdi at dette blir lønnsomt er et annet spørsmål.

Min kone fikk i januar 1946 i forelegg kr. 20 000.

Ved vår forsvarers bistand fikk hun i april nytt forelegg på kr. 13 000, som ikke ble akseptert, hvorfor saken gikk til retten.

Da det var en enkel sak, og hun kun var tiltalt for medlemskap fra våren 1942 til somme-

Skogforvalter Nykolay Wergeland Hurdal

Som hatshisser

I likhet med biskop Berggrav m. f. kan man se at også Nykolay Wergeland er ute og roper på hevn og hat mot tidligere NS Berggrav ropte: «Korsfest! Korsfest!» til han selv blir hengerende der!

Det ser ut som om W. vil følge i hans fotspor? Det tyder på det ifølge en artikkel av ham i «Dagbladet» for 12. april. Av hvilken tidligere NS-medlemmer i Hurdal og omegn har herr Wergeland erfaring eller mistanke til at de ved en ny krig vil gå sammen med kommunistene? Jeg kjenner dem alle som forsvarsvennlige og innbitte motstandere av kommunismen. De mente alle å tjene landet på det beste under okkupasjonen. I forhold til den lille bygd var det mange frontkjempere derfra, som satte sitt liv inn i kampen mot kommunismen. 2 stk falt i kampen i Russland fra denne bygd. Herr Wergeland hisser til hat mot tidligere NS. Det skal vi merke oss! Eller vil han — som sannsynlig er — skjule sin kones graverende angiveri mot 2 russere som under krigen rømte fra Gardermoen? Wergelands hustru fikk besøk av 2 russere, hvorav den ene leverte henne en skr. på norsk adr. til herr Wergeland om at han skulle hjelpe dem til å rømme videre til Sverige. W. var ikke hjemme. Brevlappen var skrevet av en arbeider i en hytte i Jeppedal.

Fru W. ringte øyeblikkelig til lensmannskontoret at en «fæl russer» hadde vært i hennes hjem og bad lensmannsbetjenten hurtigst mulig å komme til Rustad. (W.s bosted).

Imidlertid var russerne allerede av 3 arbeidere fraktet over Hurdalsjøen ved ved lensmannsbetjentens ankomst. Og dermed ble det og betjenten foretok ingen forfølgning eller varsløst nabolensmannen i Eidsvoll. At det ikke gikk galt med russerne er ikke fru W.s skyld. Fru W. ble senere anmeldt til politiet for angiveri og saken antas henlagt. Politiet og hj. fronten synes bare å interessere seg for NS-folk, for hadde hun vært et passivt medl. av NS, så hadde hun fått fra 6 mndr. til 5 år! Kfr. flere lignende dommer i NS-saker. —

Hadde kanskje fru W. venner blant «storprofitørens hjemmefront?». Radiokåsøren W. glemte forleden kveld et gl. ordspråk som begynner: — Kast ikke med sten, o.s.v. Baldea.

ren 1943, var det hele avvirket på ca. 1 time. Dommen lød på ialt kr. 10 000 som for å bli fradømt med saken ble akseptert og betalt.

Jeg ble i oktober 1945 for lagmannsretten dømt til kr. 4 900 i inndragning og 3½ års frihets-tap. Sammen med meg var den 4 andre for retten samtidig. Saken tok 3 dager. Senere sa min

LITT LIVSHISTORIE OG MERE

ARTIKKEL VI.

Når jeg nå som aldrende mann tenker tilbake på den politiske utvikling, så vil jeg ikke nettopp si, at det tidsløp vi i dag gjennomlever et et høynet begrep av fortiden. Det som i disse dager skjer og som koordinerte seg ved frigjøringen, bar ikke egentlig noe preg av fortidens sindighet og ømhet for tradisjon og Grunnlovens ukrenkelighet.

Stortingets første oppgave ble å akseptere disse hatets lover, som skulle dømme og skille det norske folk. Denne «lov» som de flyktende statsmenn brakte med seg fra London. En «gave» som ikke kunne fullbyrdes, når «freden» var inntrådt — gjennom en kgl. resolusjon. Dette første møte av «landets kårne» ble også den første prøve på stortingets evne til å bringe Norge tilbake til fortidens ro og sindighet og avvise ethvert forsøk på hevn og forfølgelse av anderledes tenkende. Men «dryppet» fra London hadde større makt enn brorskap og troskap mot Grunnlovens ord og ånd. Og regjeringen fikk sin vilje vedtatt.

La oss ikke engang tenke på den lykke det hadde gitt folk og land — om stortingets menn hadde evnet å hevde sin ære og verdighet, og enstemmig avvist ethvert forsøk på den hevns bane — dette brudd ble!

Men enda stod tilbake det siste håp:

Høyesterett, landets øverste dommere — uten annet ansvar for dom og doms skjebne enn den enkeltes samvittighet uavhengig av gjenvangsten, som har ødelagt så mangen karakter — av konge, av storting — av høyere rang. Men også her hadde det politiske system sneket seg inn, så selve «Grunnlovens beskyttere» som denne domstol er kalt, svek sitt kall og knesat-

forsvarer at min sak skulle ha vært for herredsrett da den ikke hørte hjemme i lagmannsretten, og da hadde dommen blitt en helt annen!

I mars 1946 sendte min forsvarer inn en benådningsansøknin og da jeg høsten 1947 ikke hadde fått svar, sendte han inn en fornyet ansøknin i oktober.

Senere har jeg ikke konsultert min forsvarer i sakens anledning. Ialt har jeg fra mars 1946 til oktober 1947 konsultert ham 8 ganger vedrørende denne sak.

Spørsmål: Hvor meget kan forsvaren beregne seg i salær for min kones sak og hvor meget for min?

Svar: Det er helt umulig å uttale seg om hva som kan være rimelig salær, uten at man har et ganske anderledes inngående kjennskap til de saksforhold det gjelder og det arbeides omfang og kvalitet som er utført. Salærberegning er meget skjønnsmessig. Den er prinsipielt undergitt Priskontrollen — ev. Sakførerforeningen, sistnevnte er dog av forståelige grunner, ingen helt uinteressert instans.

Høyesterettsadvokat, ord om fortidens eller medlidenhet.

Av ERLING BJØRNSEN

te bruddet. Men nevnes og æres skal de fire dommere som ikke bøyet kne for tidens politikere, men stemte mot enhver krenkelse av Grunnlovens ord og ånd.

Det var **Alten, Fougner, Hanssen og Larssen**.

Men det er farlig å bryte livets vedtekter. Hevnen føder hevn, og i dag ligger i luften en glødende nemesis. Vær ikke lengere så sikker på egen fullkommenhet — alle dere som er far og mor til tidens grusomste epoke i norsk historie.

Og det vet og føler vi uskylldig dømte — fra ære, fra formue, fra stilling — i årevis i fengsel kastet — at den dag ikke ligger så fjernt hvor rettferdigheten vil seire. Hvor det gode vil knuse det onde, hvor fortids ære og samvittighet, fortids ånd og kultur atter vil lyse over Norge.

Så ofte har jeg skrevet om dette i mine artikler, men jeg gjør det atter og atter. Engang kan det kanskje nå en formående sjel — som setter sin stilling og kraft inn på å få endret signalene og få Norge på rett kjøligjen. En, som setter sin ære og

karakter høyere enn dagens ære og gunst, ordener og høye stillinger. Vi har tidligere hatt en slik kraftkar i Norge! Jeg gjen-tar også dette, for å styrke og frigjøre mange av de forfulgte, som under den tortur, all den forfølgelse har skapt, lett kan miste troen på framtiden og seg selv.

Hva ligger så til grunn for denne rettsløshet, som vi «dømte» i nåde skal venne tilbake til, som «omvendte syndere»? Denne tid som nordens største rettslerde, professor Skeie har betegnet: **Vi har aldri i vår historie hatt en sådan rettsløshet.**

Jo, de søker å dekke sine misgjerninger bak en nødslov, en nødslov for i fredens tid å slå egne borgere ned! Tenk over hva dette vil si! Er det ikke en tro kopi av de systemer de kommunistiske stater har brukt, når individet gjøres ymyndig og forvandles til lydige statslaver? «Dømmes» ikke her også etter «legale lover», etter brudd på Grunnlov og fortid? Engang tidligere dekket man gjerning bak nødslovens anvendelse, da vi i revolusjonens ånd brøt unionen

FRA VALDRES.

Hvem skulle trodd det for noen år siden, at en skulle komme til å synes det var skam å være nordmann? Se nå f. eks. tilfellet Erling Bjørnson. Jeg vet ikke hvor mye vondt denne mann har gjort, men det må være mye, siden han fikk dobbelt så stor straff som mordere og drapsmenn i alminnelighet får. Visstnok skulle de som hadde et kjent navn straffes «strengere og rettferdigere» enn andre men til gjengjeld fikk jo enkelte syke og gamle utsettelse med soningen. Således også med Bjørnson. Men da han skrev sin artikkel i «8. Mai», fikk det bli slutt med menneskelig behandling, og forfølgelsen ble gjenopptatt. I bladet «Samhold» for 7. april i år fortelles det at lensmannen i Østre Gausdal har vært hos Bjørnson og nedlagt forbud mot skriving i aviser. Kan slikt være sant? Hvem hadde trodd at trykke-, tale- og handlefriheten skulle forsvinne i «det frie Norge»? Skulle vi allikevel oppleve proletariatets diktatur også her til lands?

Vi må få et nytt stortingsflertall. Det er vel engang slik, at det ikke bare er prestene — på enkelte unntakelser nær — men også andre som finner det regningsavvarende å holde seg på den side der makthaverne er. Ja, prestene — som stand — har sandelig under rettsoppgjøret vært en skuffelse. Der har ikke vært stort av nestekjærlighet og medynk med de ulykkelige å oppdage der. Det var da heller ikke å vente. Det ville være å stille seg på tverke mot dem som sitter med makten.

Og den kristelige presse — jeg tenker særlig på «Vårt Land» og «For Fattig og Rik», som jeg leser, har trofast fulgt i deres spor. En leter for-gjeves, selv i disse aviser, etter et

Professor Hallesby, som også måtte bøye kne for Baal, ble likeledes en skuffelse.

Mange hadde ventet at han i likhet med professor Bergsgård, skulle sagt nei takk som medlem av granskingskommisjonen, hvis resultat en på forhånd kunne gjette seg til.

Valget til høsten burde som sagt, skaffe oss nytt stortingsflertall. Selv sagt får ikke NS-folkene igjen sin stemmerett før etter valget. Det er hensiktsmessig å være kvitt disse mange tusen stemmer ved valgurnene til høsten. Men de mange tusen sympatisører og andre mange tusen som er motstandere av den måte rettsoppgjøret fremmes på, bør ha sin oppmerksomhet henvendt på hvilke kandidater og partier man kan vente forståelse av. Både Kommunist- og A-partiet ser ut til å være kjemisk rene for sympati med de forfulgte. Hos Høyre har vi heller ikke sett stort av den slags. Venstre har heller ikke turdet oppløfte røsten. Kristelig folkeparti dessverre heller ikke. Det parti som har vist et lysglimt av og til er Bondepartiet, og dette må komme partiet til gode ved høstens valg. La oss som står utenfor NS og rettsoppgjøret huske på det. Nygaardsvold vil sikkert ved høstens valg trekke seg tilbake for godt. Det er vel hvistet ham ett og annet i øret i disse 4 år, så han foretrekker å hvile på sine laurbær (rognebær).

På ham kan dikterens ord til professor Schweigård passe, med litt omskriving slik f. eks.:

Så skittent skjold ei kjempe har fra striden noensinne.

Det buler innved bulev var og pletter nok å finne.

Vaktholdende

med Sverige. Det var et samlet Norge mot et samlet Sverige. Folk mot folk. Men i Norge, i fredens første time, brøt våre institusjoner Grunnlovens hellighet, for å dømme sine egne landsmenn!

En uslere — en mere krenkende gjerning mot høysinn og ærefrykt for folk og land, har aldri tidligere hendt i Norden. Her kan i sannhet den strengeste dømme! Var vi et renselig folk skulle de personer som her bærer skylden — i presse og overalt — fjernes fra enhver offentlig stilling for tid og evighet.

Var det ikke også bak et slikt brudd på lov og rett, forfølgelsen av presteskapet i Ungarn, som rystet hele den siviliserte verden også foregikk? Hvor biskop Mindzenty ble dømt til livsvarig fengsel som landsforreder! Nylig var denne misgjerning opp til behandling i FN, og hvor den norske regjeringens epresentant talte og stemte mot, at et slikt «indre anliggende» hadde FN ingen rett til å blande seg opp i. Selvfølgelig måtte de norske makthavere ta dette standpunkt, for de har selv mange, mange Mindzenty'er gående i Norge — også biskoper — om enn ingen erkebiskop. Men nidkjærheten i Norge hadde det samme lovbrudd — iallfall blod på sine hender. Selve kirkeministeren under okkupasjonen — den fineste og messt noble personlighet — professor Skancke — en høyverdig, nasjonal sjel — er nylig skutt ned! Kom ikke der!

Men nå er spørsmålet: Burde ikke hele dette «rettsoppgjør» i Norge bringes inn for FN's domstol. Og kjente den store verden til metodene — grunnlovsbruddet — framgangsmåten, så ville sikkert en stat som Bolivia — med samme rett brakt forfølgelsen i Norge inn under FN's skranke.

Og alle disse avvikelser fra rettferd og troskap, mot Grunnloven, mot vennskapsplikt — karakteriserer dagens makthavere som «demokratiets velsignelse». Selv er jeg oppdratt og har hele mitt liv levd under vanlig demokratisk styre og stell. Men i dag tror jeg for visst at hvis en av fortidens store demokrater fikk et blikk inn i dagens styre (Forts. side 8.)

Under vårt daglige studium av demokratiet og dets østlige halvbrøt, folkedemokratiet, har vi støtt på enda et nytt begrep i samme retning. Det er demossynergi, som skal bety noe i retning av folkesamvirke.

Det er visst noe slikt de holder på med borte i Lake Success, hvor de fleste beslutninger går ut på å ikke å beslutte noe. Men det er jo hyggelig å komme sammen og slåss med ord, mens alvosen er hjemme og slapper våpene.

«8. Mai»

Neste nr. kommer 10. juni

Justisministeren tvettet sine hender

Men retsstatens autoritet er i fare

Det ble en tam interpellasjonsdebatt omkring den fatale drosjekonflikt i Oslo. Riktignok uttalte den ene av interpellantene Ingvaldsen (h), at forliket mellom drosjeeierne og sjåførene gir grunn til å tvile på at våre myndigheter har den autoritet som er nødvendig for en rettsstats beståen, men reaksjonen innskrenket seg til dette. Bakgrunnen var jo prinsippene for rettsoppgjøret, og da er de allesammen like valne på fingrene. Dog med en unntakelse, og det er Moseid (b). Han sa bl. a. følgende, som de ferreste aviser har våget å referere:

«Vi kan ikke fortsette med å stenge de NS-folk, som har sonet sin straff ute. Vårt folkeliv tar den største skade av det. Det må bli slutt med hat- og hevntankene. Det er forståelse vi trenger. Tar vi ikke skjeen i en annen hånd, vil vi ikke bli ferdig med landssvikoppgjøret, selvom rettsaktene slutter.»

Justisministeren, NF-delegaten Gunderson, begynte med å forsikre seg selv og de andre, at spørsmålet om å få landssvikkerne inn i arbeidslivet igjen hadde gått langt lettere enn man hadde trodd. Ja, gudene vet, hva han har trodd, men han synes ikke å kjenne synderlig mer til problemene enn da de arbeidsløse i Trondheim i okkupasjonens første dager ble henvist til arbeide på tyskernes flyplasser, mens forsorgskassen var stengt for dem. Av hans innlegg gjengir vi et par utsnitt fra Morgenbladets referat:

Statsråden nevnte visse stillinger som det blir stilt spesielle krav til, som f. eks. prester, lærere, dommere, offiserer og pressefolk. Drosjesjåføryrket kunne imidlertid etter statsrådens mening ikke settes i samme stilling. Drosjesjåførene har imidlertid hatt politiets støtte når det gjelder kravene til sikkerhet og hederlighet. Men jeg må, sa statsråden, ta bestemt avstand fra den holdning de har innført til tidligere landssvikeres gjeninntakelse i yrket. Hvis vedkommende landssvikforhold kan sies å være av den art at det kan sees som en svikt i åbenlig hederlighet, må han ikke få kjøre drosje, men er forholdet av rent politisk art, må drosjeyrket stå åpent som alle andre yrker.

Personlig hadde statsråden et visst håp om at en fornyet behandling av saken vil gi et annet resultat. Han hadde forstått det som om saken vil bli trakt inn for hovedorganisasjonen. Han ville derfor henstille til partene at saken ble tatt opp på ny, men kunne ikke se at Regjeringen i denne forbindelse kan bruke tvangsmidler. Regjeringen følger imidlertid utviklingen på dette område meget nøye.

Slik er stillingen, når dette skrives. Pilatus tvettet sine hender i folkets påsyn, og det gjør også justisministeren. Fagorganisasjonsdiktaturet triumferer. Det er jo valgår, og da må nok den årlige behandlingen med aktsomhet, hvis den politiske skal få penger til valgkampen. Og så

skal der vel skrives noen pene ord til organisasjonen om å ta saken opp til fornyet overveielse. Dermed er den hellige grav vel forvaret og justisministeren tror å være unnslettet en skjebnsvanger fallgrube. Men han — ja de andre også — undervurderer den alminnelige velger, som nok til daglig kan være sløv og døs, men som ikke i lengden lar seg nøye med tomme floskler. Retsstatens autoritet er i fare, politistaten har makten, og justisministeren er dens herre og mester.

Selv om der tilslutt blir et forlik tilfredsstillende for den ene mann, som denne gang ble rammet av hatets og bornertshtens banstråle, er der hundrer liknende tilfeller som ikke kommer fram i dagslyset, men de ligger der og ulmer, og det har samfunnet i lengden ikke godt av. Det tærer på folkesjelen.

En av våre lesere skriver:

Jeg ser at De har redaktøren av Dagbladet på «tapetet» i nr. 8. Jeg må si at neppe noen person i Norges land har skapt mer ondt blod enn han. Det har jo ikke vært annet en landssviksaker denne mann har skrevet om like fra krigen sluttet — ja den «vite» forstås — og den «indre» begynte...

Jeg er så forbauset over at Bergens Tidende i den senere tid har slått følge med Dagbladets redaktør — når det gjelder å skape mest mulig bitterhet og hat.

Nå er jeg så liten og ubetydelig i dette korrupte samfunn at jeg skal ikke blande meg opp i dette med de høye herrer. Jeg kom til å tenke på sjåførstreiken i Oslo.

For mange år siden var der etter som jeg husket en stor politistreik i Boston i Amerika, og det forekommer meg at det var den senere president Calvin Coolidge som foretok avgjørelsen med den følge at ingen av de streikende ble tatt inn igjen. Dette hendte så vidt meg bekjent for mange år siden, og det var visstnok dette som brakte ham til det Hvite Hus. Det er unektelig festlig når sterke personer setter folk på plass i det rette høve. Men det er vil ikke så greit å erklære streikegenerallene krig her i landet.

De har jo all makt.

B.

Marta Steinsviks

bøker: «De hvite ravnens broderskap» — en samling noveller. — Utmerket kritikk, bl. a. i «Norges Kvinner», kr. 6.50, og siste opplag av «Primodige Ytringer», kr. 5.00. — Kan bestilles hos «8. Mai» eller direkte fra eksp., boks 4009, Oslo.

Portofritt mot forskudd.

Ukens kronikk:

«Frihetens gave» —

Det amerikanske arbeidsdepartement har sendt ut en bok som heter «Frihetens gave».

I denne boken kan en lese seg til meget. Bl. a. får en vite følgende:

De amerikanske fabrikkarbeidere kan i dag kjøpe omlag 2 ganger så meget som en arbeider for 30 år siden for sin ukelønn. Samtidig er arbeidsuken 10 timer kortere. De fleste arbeidere har nå en fem dagers uke med 40 timers arbeidstid. For å tjene til ½ kg. brød behøver amerikaneren bare å arbeide seks minutter, for ½ kg. smør 40 minutter, for en liter melk ni minutter, for et par arbeidssko 6 timer, for en reiseradio to dager, for et kjøleskap 22 dager og for en ny bil 140 dager.

En får videre opplyst at 94,6 prosent av leilighetene i byene er utstyrt med rannende vann, 79,2 prosent med bad og w.c., 97,5 prosent med elektrisk lys og at 93,5 prosent har et gjennomsnittsblegg på 1,5 person pr. rum.

Tiltalende er også den opplysning at de amerikanske fagforeninger uteiukkende kontrolleres av medlemmene — ikke av staten eller et politisk parti. Det fortelles også i den «nye amerikanske propagandabibel», at de fleste amerikanske arbeiderorganisasjoner «ikke er redd for å si sin mening om mangeslags urettferdigheter og umenneskeligheter» og «de motsetter seg all diskriminering på grunn av rase, hudfarge eller religion».

Det amerikanske system, heter det, «fremmer den personlige frihet og gir individet de største muligheter til å være med på å løse de aktuelle problemer».

I Amerika finnes nemlig, får en vite — en kombinasjon av frie arbeidere, frie fagforeninger, sosial samvittighet, hensyn til individets rettigheter, økonomisk kapasitet og en ånd av kameratskap — som er villig til å dele sine materielle goder og «politiske klenodier» med den øvrige verden. «Og disse goder», heter det, «er selve kjernen i et hver demokratisk-sosialt byggverk».

Jo, amerikanerne kan få sagt det, og det på en slik måte at verden — en stor del i allfall, tror, at slik er det. Verden kan bare stå og ta takkende i mot alle tilbud om hjelp i form av dollarlån og bindende pakter. Alt er «frihetsgaver».

I følge andre amerikanske kilder, har vi imidlertid grunn til å mene, at et land som har så meget å «gi» andre, også burde tenke litt på sine egne.

Amerikanerne er smarte, og sirkusløyser har de vært flinke til å lage. Det siste nummer som vises fram på det offentlige amerikanske sirkus er «Frihetstogget». Det er strømlinjeformet og dieseldrevet — et teknisk vidunder. I syv jernbanevogner ruller dette amerikanske frihetsmuseum gjennom landet. Alle frihetens symboler er utstilt og bevok-

tet av 27 marinesoldater. Amerikansk jubel har bølget mot toget, men ikke alle har skreket seg hese. I bladet «New Republic» skriver negerdikteren Langston Hughes:

«Hvem får kjøre Frihetstogget? Får en sort mann kjøre Frihetstogget?»

Eller får han bare være bærer på Frihetstogget?

Finnes det valgurner på Frihetstogget?

Får færdige mennesker stemme på Frihetstogget?

Får hvem som helst gå ombord når Frihetstogget kommer til Mississippi?

Frihetstogget kom aldri fram til Mississippi. Der ble det isteden holdt valg. Et valg hvor bare 315 av staten Jacksons 40.000 negre registrerte seg for å stemme. At tallet ble så lavt forklarer negeren Etoy Fletcher slik i bladet News Week:

«Fire hvite menn tok meg, da jeg forsøkte å registrere meg for å stemme. De førte meg ut i en skog og tvang meg til å ta av meg klærne. Og så måtte jeg legge meg ned på marken og de begynte å slå meg med gummi-køller. Etter denne behandling kjørte de meg tilbake til byen. De gjorde meg oppmerksom på at jeg ikke måtte forsøke på å stemme, da det var en demokratisk hvit rettighet...»

Kløften mellom det amerikanske ideal og den amerikanske virkelighet, er så stor — at den er uoverstigelig, sa den av president Truman oppnevnte Wilson-komite. Komiteen har bl. a. etterlyst en effektiv antilynsjanslov, og en lov som kan gi undertrykte individer stemmerett, videre en lov som kan gi alle borgere like rett til å søke utdanning, og rett til sykebehandling på det offentlige og en like rett til å inneha offentlige embeter og tjenester.

Det ser ut til at det er mange rettigheter menneskene savner i det land som i dag byr frem «Frihetens gave» til den øvrige verden.

Merkelig nok, var negeren Fletcher god for USA, når det gjaldt å dø for «frihetslandet» i verdenskrigen. Han og hans rasebrødre kjempet da for å befeste det velsignede demokrati i verden. Men i dag er han ikke verdig til å få stemmerett i det land som vil gi «Frihetsgaven» til den øvrige ufrie verden.

I følge «Frihetens gave» er det ikke noe å utsette på hvordan den «frie» amerikaner bor. Derimot er det mindre vakkert og tiltalende det bilde som Robert S. Allen gir i sin bok «Vår vakre stat». En får her vite at Miami ikke bare har 300 luksushoteller, men også verdens frykteligste slumkvarter for negre.

Det amerikanske senat diskuterte for noen dager siden slumspørsmålet i Chicago, Philadelphia og New York. Chicago-representanten Paul Douglas inviterte sin kolleger til de slumkvarter som ligger bare et stenkast fra Capitolium i Washington. De snudde — overveldet av det fryktelige syn. Og i senatets

(Forts. side 7.)

OVERRETTSSAKFØRER

N. ARNESSEN

(tidl. sorenskriver i Rana)
FinneidfjordAll juridisk hjelp. Skriftlige forespørsler besvares hurtig.
Kontordager i Mo i Rana hver onsdag og torsdag.

For et begrenset antall deltakere i by og bygd demonstreres koldkonservering av dertil egnede NÆRINGSMIDLER uten kostbare uyanskaffelser, frysning, kemikalier, sukker eller andre tilsetninger mot refusjon av reiseutgiftene og honorar etter godkjen holdbarhetsprøve.

«VACUUM», Nygaardsgt. 28, V. Fredrikstad.

TRYKKSAKER

Alle slags forretningstrykksaker utføres fagmessig til konkurrerende priser. Hurtig levering.

Øvre Romerikes trykkeri
Arnes — Kongsvingerbanen

Gjenopptatt praksis:

Overrettssakfører

N. E. STENERSEN

Drammen

Flink baker

som kan arbeide selvstendig får arbeide hos meg fra 1. juni. Kost, losji. Bill. mrk. «Baker nr. 104».

Småbrukspartner.

Enslig dame (tidl. N.S.) som har et småbruk på Sørlandsøy søker en dame. Bill. mrk. «Jordbruksinteressert nr. 103».

FRISERDAME

får plass. Værelse kan skaffes.
Chr. Olstad, Brumunddal

Major Langelands

nye bok:

«For at I ikke skal dømmes»
koster kr. 12,50 plus porto 65 øre
og kan nå bestilles for omgående levering.

«8. Mai»s eksp.

Ukens kronikk —

(Forts. fra side 6)

toillett vasket de sine hender! Men stanken fra Washingtons slumverden føres nå og da av sommerbrisen inn i selveste senathbygningen.

Til slutt gjengir vi en liten, men meget opplysende melding fra det britiske arbeiderparti-blad «New Statesman»:

«85 prosent av landets (USA) fengsler kjennetegnes av skitt og ufyseligheter. Av en sammenligning av alle sover, folk, friske og syke. Stat etter stat har latt sine sinnssykehus bli fryktelige konsentrasjonsleire med masser av dødsfall på grunn av at de syke blir mishandlet av vokterne. Sydstatene er nettopp forfjærrer pr. arbeider 100 dollar. I syv stater har majoriteten av folket ikke stemmerett og ingen innflytelse på styre og stell —».

Som et annet Barnums sirkus-tog ruller Trumans «Frihetstog» gjennom verden. Politiske bajaser vifter med «Frihetens gave» — og buferstatenes intetanende innbyggere jubler mot det tekniske vidunder.

I VITING

Bekjentskap.

Hvor finnes en kjekk og like-til dame mellom 25 og 35, som vil brevveksle med en nazist og frontkj. Bill. mrk. «Agronom nr. 101».

5.000 kroner.

Kan noen låne to tidl. N.S.-medl. uten eksistensm. 5.000,— kr. til kjøp av bormaskin og strikkemaskin. Bill. mrk. «Ærlige nr. 100».

Lærerinne

trengs fra skoleåret tar til.

Søknad med opplysning om utdanning og praksis blir å sende dette bladet snart under bill. mrk. «Skolearbeid nr. 95».

SE HER!

Reisende og egen forretning søker passende arbeide. Vant bilkjøring. Alt av interesse. Liten fam. Bill. mr. «NS. nr. 96».

Bilmekaniker

får ansettelse på Vestlandet straks.

Eksp. anv.

Yngre N.S.-mann,

gjærne gift eller forlovet, som er vant med gårdsarbeide, får bra plass på Snåsa. Eksp. anv.

Hushjelp.

På gård i Telemark ønskes hushjelp nu eller senere. Lite fjøsstell. Ordnet fritid. Kr. 150 pr. mnd. Billett mrk. «Treungen nr. 90».

Nygift frontkjemper

gårdbrukersønn, søker beskjefteigelse fra ca. 16. juli d. å. Har handelsskole, sertifikat, god kjennskap til biler og motorer, og allslags gårdsarbeide og har også ledet tømmedriften om vinteren. Ønsker helst forpaktning eller fast arbeide i en eller annen bedrift. Bill. mrk. «Energisk nr. 108».

Damer!

En mann på landsbygden ønsker å komme i forbindelse med en dame 25—35 år, helst en som savner et hjem. Bill. med foto mrk. «Fremtid», nr. 78.

Arbeide søkes.

Bondegutt 29 år, tidl. NS søker varig arbeide. Er godt vant med alt vedrørende gårdsbruk, hester og traktor, sertifikat, snekkerkyndig og sagbruksvant. Tiltredelse ca. 1.8. 1949. Bill. mrk. «Arbeidskraft nr. 91» i 8. Mai ekspedisjon.

Bygningsingeniør

søkes til ingeniørkontor. — Skriv til dette blads ekspedisjon.

Igangværende grossistforretn.

i norsk frukt og grønnsaker, Oslo, ønsker aktiv el. passiv deltaker med kapital 10—20—30.000,—. Bill. mrk. «Nr. 107 helst regnskapskyndig».

Reisende i Nord-Norge

Representativ og godt innarbeidet reisende i Nord-Norge (kjøkkenutstyr og kortvarer) kan ta med en kolleksjon for firma som arbeider på lang sikt. Provisjonsbasis. Helst spesialartikler eller tekstil. Det reflekteres kun på varige forbindelser til gjensidig nytte og glede. Int. bes. sende eksp. bill. mrk. «Orden. Erfaring. Resultater nr. 106». Hvoretter konferanse.

Stilling søkes.

Frontkjemper, 36 år, ugift, ettårig handelsgymnasium, 12 års praksis på kontor og i bank, sertifikat, ønsker stilling ved landhandel eller mindre bedrift, helst på landet. Bill. mrk. nr. 105.

Trenger bokholderikyndig mann

som kan delta en gross eksp. hel dag eller etterm. — Tidl. N.S. godtas.

Oslo, telf. 684310 — (Frukt).

2—4 mann

søkes til skogsarbeide, ved- og tømmerhogst — kulturarbeide, som vil vedvare hele sommeren, fortrinnsvis yngre og med noen øvelse i den slags arbeide. Henv.

T. N. GLESNE, Krøderen st. (Buskerud).

Industridrivende.

Erfaren selger med solid tekn. utdanning i inn- og utland, søker beskjefteigelse. Gode referanser. Tidl. N.S. Bill. mrk. «Salgskraft nr. 110».

Øvet jakkesyer(ske)

får straks plass. Stadig arbeide — godt avlønnet.

PEDER SPORSEM,
Riksfiord, AUKRA.

HUSHJELP

ønskes snarest.

Fru ing. Kvendbø, Kristiansund N.
Telefon 1852.

SE HER!

Yngre ektepar med et barn, 6 år, ønsker å overta gårdsbruk ca. 100 d.a. Forpaktning eller helst kjøp. Gjærne hvor gamle vil ha føderåd. Jeg har for små sjanser i den bygda jeg bor. Bill. mrk. «Nevenyttig mann nr. 99».

Elektromontør

søkes for husinstallasjon på Vestlandet. Bill. mrk. nr. 109.

Legionær

i 50-årene med over 30 års erfaring i arkivstudier, bibliotekvirksomhet, slekts-, bedrifts- og lokalhistor. forskning, samt med museumsinteresser søker fast eller konsultativt arbeide, hvorved hans erfaringer kan komme til nytte.

Oppdrag til Bill. mrk. «Nr. 79» i dette blads eksp.

Kan noen hjelpe?

Ung frontkj. med hustru og et barn som nå må bo på hver sin kant, håper det er noen som kan hjelpe med liten leilighet i Oslo eller omegn.

Bill. mrk. «Snarest», nr. 73.

Energisk og pålitelig
Ungdom

søkes til landhandel. En som kan føre en mindre varetransportbåt blir foretrukket.

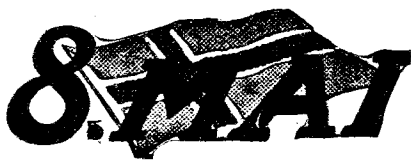
Søknad til ekspedisjonen, bill. mrk. «Nr. 66».

BEKJENTSKAP.

Dannet dame, tyskfødt, huslig m. koselig hjem, ønsker hyggelig eldre herres bekjentskap, ca. 60 år, helst akademiker.

Bill. mrk. «Havestær» nr. 87.

ABONNER

AVERTER

Fra vår utenlandspost --

NADEFULL ENGELSK BARMHJERTIGHET.

For noen dager siden meddelte lord Henderson i det britiske overhus, at det er bare en eneste såkalt «krigsforbryterprosess» som står igjen til pådømmelse for den britiske militærdonator. Den siste «forbryter» er den tyske feltmarskalk von Manstein.

I forbindelse med denne opplysning skriver «Manchester Guardian» 5. mai 1942:

Den uhyggelige historien om de fire tyske generaler blir ikke hyggeligere — etter mere enn tre års fengenskap å bli ført fra Storbritannia til Tyskland. Von Brauschitsch døde i fjor. Dermed er det bare tre igjen. I går opplyste lord Henderson i overhuset, at von Rundstedt og Strauss ikke er i stand til å kunne gjennomgå en rettergang — og derfor skal de frigis.

Igen blir da en eneste, som utenriksministeriet og krigsministeriet kan fortsette å leke katte og rotte med. Von Manstein er en ungdom på 77 år, og er nesten blind. Men legene — er det denne gangen krigsministeriets eller utenriksministeriets? som har avgitt erklæring for at han godt kan innta sin ensomme plass på anklagebenken — slik at den britiske rettsferdighet kan skje fyldest? Han har sittet fengslet siden 1945, og saken mot ham skulle ha vært avgjort allerede i 1947. Dette er i forbigarten sagt, en nett liten opplysning om vår nådefulle barmhjertighet at von Rundstedt og Strauss etter legeerklæring helemessig sett var i stand til å tale en rettsak i fjor, men at de nå etter en vinter i britisk militærfengsel er blitt så dårlige at de nærmest er døende —>.

Tre av de fire tyske generaler er bukket under på grunn av behandlingen i et britisk militærfengsel. Den fjerde, en 77 årig og halvblind er imidlertid ennå såpass at han kan alepes fram for «retten» for å ta mot sin dom som «krigsforbryter» fra den militærmakt som i Dresden, Hamburg og hundre andre steder — ja, endog i Norge har reist seg uutalettelige minnesmerker over sin krigsføring.

Selvsagt ville ikke engelskmannen ha vært den han er, hvis han ikke også her hadde funnet en unnskyldning. Nå heter det, at prosessen mot von Manstein er satt i gang for å hindre at han skal bli utlevert til de ustraffede Katyn-morders landsmenn. Russerne har nemlig stillet krav om å få von Manstein utlevert.

HADDE DET BARE VÆRT EN ENGELSKMANN.

I et kommentar i forbindelse med Norges og Danmarks stilling og stemmegivning da Israel ble opptatt i FN skriver den svenske «Dagsposten»:

«Det svenske standpunkt i det israelitiske spørsmål ble som kjent avgjort ved en protest mot Israels Bernadotte-utredning. Danmark hadde som skandinavisk naboland forståelse av Sveriges motiv og stemte takfullt i overensstemmelse hermed.

Norge derimot, hadde ingen slik solidaritetsfølelse. Men en kan formode, at Norges stemmegivning ville ha blitt annerledes hvis Følge Bernadotte hadde vært net mann — eller engelskmann.»

FRA FREDENS DANMARK.

En femtenårs gutt fra Vendsyssel foretok for en tid siden en reise til Søby for å besøke sin far som satt i en av Danmarks konsentrasjonsleirer.

Gutten henvendte seg til en av «Frikampkjempene» (på norsk hjemmefront) og spurte ham om han fikk lov til å tale med sin far. Gutten fikk dette svar:

«Du kan reise hjem igjen, for din far ble skutt i går kveld».

A-PAKTEN FORPLIKTER.

I FN's politiske komite stemte Norge og Danmark mot å gjenoppta den vanlige diplomatiske forbindelse med Franco-Spania. Denne stemmegivning har vakt atskillig misnøye blant A-paktens stormakter. Det forlyder at disse akter å påvirke Danmark og Norge til å forandre standpunkt når saken skal opp til behandling i hovedforsamlingen.

Stockholms-Tidningen ironiserer over den rolle Norge og Danmark spilte, og skriver bl. a.:

«Det interessante i denne sak er, at det for første gang tales om paktstatene som en blokk innen FN. Og videre, at det kommer fram at medlemmene av denne blokk ikke må stemme etter egen overbevisning i de forskjellige spørsmål, men at de derimot har å følge parolen fra ledende hold. Det var vel ikke på denne måten representantene fra våre naboland hadde tenkt seg at A-pakten skulle virke — da de sluttet seg til den. De trodde selvsagt at den ville øke tryktheten mot aggresjon og ikke binde medlemmenes hender i deres egen holdning mot fremmede.

Dette kan en godt si, selv om Danmark og Norges stilling til Franco-Spania er et latterlig komediespill. Men hva gjør ikke den mann som forsøker å springe etter innbilt fordeler.

Bredden i landssvikoppgjøret —

Forts. fra side 2.

som bygget festninger og ammunisjonsrom av sementen, bygget flyplasser, losset granater og mye annet krigsarbeide, hva med disse? Denne store skares bistand til fienden må vel sies å være råd og dåd som forslår. Å montere kanoner er vel handlinger som kan settes i nær klasse med frontkjemperes bistand til fienden og således straffbart uten noen ny lov fra London? Men ro og tilfredshet synes her å være det rette. Det samme gjelder for alle disponenter og arbeidere i våre ullvarefabrikker, som gjorde mill. på uniformtøy til fienden, ja ta også i betraktning akkupertene, som omtrent utelukkende reparerte fiendens skip og fikk seg nye beddinger, større maskiner, nye maskinhaller til stor kapasitet som tilfredsstillet tyakerne. Her skulle være arbeidsfelt for dem som skal øve rettferdighet i landsoppgjøret. Her slipper en å oppkonstruere kunstig straffansvar. Men hva skjer. Ingen ting hittil. Det må vel forstås

og stell, så ville de be Gud bevare seg for et slikt demokrati! De ville sikkert ha kalt dagens demokrati for demagogi. Og når en følger de veie de fleste folkevalgte må springe for å nå fram i dag — blir det stor forskjell på fortidens deputerte.

Dagens menn taes mindre ut av livets trykkende arbeidsbehov, men rekrutteres snarere fra partidiskensløpere, sekretærer og kontorfolk, som til å begynne nærmest gjør seg kjent med sigden, hammeren og den røde fanen i hånden og med et avbrukt gevær på jakkeslaget! Og ettersom vinden blåser faller disse emblemer av og vi finner til slutt en kgl. arbeiderdemokrat, med verdig mine og nasjonal holdning! Kom ikke der!

De store personligheters tid er borte. Den grå alminnelighet har inntatt plassene. Fortidens alvorlige og dypt nasjonale menn — med tradisjon og historie er utløst av partiredne internasjonallister. Og den såkalte borgerlige opposisjon — med større kultur og større kjennskap ned i fortiden, følger trofast med i forfølgelsen. Den internasjonale and har grepet dem alle. «Demokratisk velsignelse» er det felles slagord. Og med dette har de evnet å fylle alle landets fengsler, kneblet det frie ord, henrettet, tatt midler og alt håp fra tusener av landsmenn. Det er Norge i dag!

Snart blir vel stortinget permanent og asfaltanden vil uvilkarlig lede forsamlingen over i et nytt byråkrati — stortingsbyråkratiet, og mere og mere fjerner det fra bondens and og tenkning. Det er vel også et kort tids-

spørsmål før de høyt gasjerte herrer bevilger seg pensjon!

Med vemod tenker jeg på fortiden, som også hadde de største kamper og motsetninger, men hvor ingen «kompakt majoritet» tenkte å nå et mål gjennom brudd på landets lover. Vi minnes navn som Sverdrup, Stang, Ueland, Michelsen. Med vemod tenker jeg på Høyesterett, Grunnlovens vern og festa. Ingen makt på jorden ville evne å bryte denne skranke, som skulle verne landet mot ethvert lovbrudd. Grunnlovens and og ord var som et hellig evangelium. Men i dag?

I dag går hele den ledende nasjon inn for denne linje, uten skånsel — uten stans. Og i spissen går våre fremste advokater med en justisminister som fører — en mann som formelig skryter av sin linje. Jeg kjenner ikke hans vita, men den er neppe rundet av den and og kultur, som fører inne i bondens hjem og tankesett. Men denne manns navn vil sikkert bli skrevet inn i Norges historie, og leses med samme følelse som vi i dag leser om tribunalets gjerninger under den franske revolusjon. En leser dette avsnitt med avsky.

Vi merker allerede som en susen i luften. Er det fortidens and og kultur?

Aulestad, 5. mai 1942.

Erling Bjørnsen.

for så utmerket gjøre tjeneste som sonoffer til samfunnet, så det har å tygge på til harmen over landets store ulykke fordeler seg.

Genialt uttenkt, sier somme. Men der er også dem som snakker om humbug. Stemmetallet er og blir det avgjørende, mener andre.

Men hvorom alting er, så burde disse mishandlede NS-medlemmer, som betrakter seg uskyldig straffet, ikke slå seg til ro med forholdene. De bør søke oppreisning og dertil få hjelp hos sine venner og bekjente, for disse også blir insolvente. De bør bringe denne landssvikfortolkningen inn for et nøytralt forum, f. eks. i Sverige eller Sveits. Ved å få hele denne kompliserte affære behandlet av uholdede juridiske autoriteter, måtte en kunne vente å få en troverdig klarleggelse av hele saken for Norges vedkommende. Der må da sørges for tilvelebringelse av det fornødne tilfang for den store gransking i hele sin bredde. Alle lovregler må fram, fra grunnloven og ned til den bekjente landsavikarordning fra London. Likeså må huskes de forpliktelse Norge er bundet til internasjonalt (Haag), og dertil må en samling av de mere eller mindre rare landssvikdommer framlegges.

Kanskje ville en slik uholdet klarleggelse bli det jordens salt som kom til å hindre utbredelse av råttenkap i vårt samfunn.

X.

Trykt i Nordnorsk Tidning Trykkes.